

LA CENSURA DE MOSSÈN ANTONI GRIERA A ELS COGNOMS CATALANS. ORIGEN I EVOLUCIÓ DE MOSSÈN JOAN CLAPÉS

Jesús ALTURO i PERUCHO

No sé si algun dia em vagarà de posar en ordre les notes que tinc preses sobre la censura eclesiàstica al nostre país, particularment al bisbat de Barcelona. Però puc avançar des d'ara que té notables diferències amb la censura governamental i que una de les primeres és que aquella tothora anà a càrrec de personatges d'una talla intel·lectual i d'un nivell cultural ben notables, els quals en l'exercici de llur tasca palesaren una gran honestat i una gran competència, amb alguna excepció, certament, que només serveix per a confirmar la regla. Els catedràtics del Seminari Conciliar de Barcelona més il·lustres, els canonges més reputats, els sacerdots i religiosos més preclars, en un moment o altre, exerciren de censors en virtut dels seus coneixements i de la seva competència.

Mn. Joan Clapés i Corbera (1872-1939), que ha merescut la glòria efímera de ser inclòs al *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya*,¹⁵⁵ és conegut sobretot per les *Fulles històriques de Sant Andreu de Palomar*, el seu poble natal. Però la seva tasca anà més enllà, amb la creació poètica, i la fundació d'una escola i d'una biblioteca, entre d'altres realitzacions de mèrit; però la seva producció escrita fou també més ampla. Així queda reflectit en un expedient de censura eclesiàstica, conservat a l'Arxiu Diocesà de Barcelona, en el qual l'autor demanava l'aprovació d'un llibre intítulat *Els cognoms catalans. Origen i evolució*. Hom encarregà de visar aquesta obra al Dr. Antoni Griera i Gaja (1887-1973), el qual, fent gala del seu tarannà, que ben retratat queda en les seves pròpies *Memòries*, publicades el 1963, emeté un informe de l'obra força negatiu des del punt de vista científic; per això, si bé hom li concedí l'*imprimatur* del bisbe, sols obtingué el *nihil obstat* del censor amb l'especificació restrictiva *quoad fidem et mores*.

Vet aquí els documents successius d'aquest expedient:

“Exmo. e Ilmo. Sr.

El Rdo. D. Juan Clapés y Corbera, Pbro., natural y habitante de San Andrés, calle de Sta. Marta, 18 y 20, adscrito a la parroquia de S. Andrés de Palomar, Barcelona, a V. S. I. expone:

Que ha escrito para publicar una obra titulada 'Els Cognoms Catalans. Origen i evolució', cuya composición en pruebas de impremta adjunta.

Por lo que acude con la presente, solicitando reverentemente a V.S.I. la censura y aprobación para tal objeto.

Gracia que no duda alcanzar de la rectitud de V.S.I.

¹⁵⁵ *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya*, vol. I, Barcelona, 1998, p. 535, i vol. III, Barcelona, 2001, p. 748. Ni que sigui de passada, diguem que caldria encoratjar els promotors d'aquest útil diccionari a fer una urgent, però alhora calmada, segona edició degudament corregida i augmentada.

Barcelona, S. A. veintisiete de Marzo de mil novecientos veinte y nueve.

Juan Clapés y Corbera, Pbro.

Excmo. e Ilmo. Sor. Obispo de Barcelona”

Amb data equivocada del 26 de març del susdit any, el bisbe de Barcelona, llavors el Dr. Josep Miralles Sbert, acordà de passar la censura al Dr. Antoni Griera, i així ho signà per mandat d'aquell el Dr. Francesc Maria Ortega de la Lorena, canceller-secretari.

Sens dubte pocs dies després, el Dr. Griera envià el seu informe sense indicació de data. I ho féu en aquests termes:

“Al Excmo. Sr. Dr. José Miralles Sbert

Excmo. Sr.:

Examinada atentamente la obra *Els cognoms catalans. Origen i evolució*, que pasó, por orden de V. E., a mi censura, he de manifestar que esta obra nada contiene contra la Fe y las costumbres, empero sí que contiene algo que me induce a poner ciertas reservas a conceder el *Nihil obstat*.

La obra mencionada es un resumen mal hecho y lleno de equívocos de los *Orígenes Históricos de Cataluña* de J. Balari y Jovany y del volumen de divulgación de A. Dauzat, *Les Noms de Personnes* (1925), en cuya segunda página se lee: *Tous droits de reproduction, de traduction et d'adaptation réservés pour tous les pays*. Con el fin de evitar posibles molestias al autor de *Els cognoms catalans*, nos atreviríamos aconsejarle que, en la página de su obra donde se lee: *Es propietat, Drets garantits i reservats*, escriba sencillamente: *Fonts del present estudi*:

Les fonts del present estudi són:

Balari y Jovany, *Orígenes ...*

Dauzat, *Les Noms de personnes*, etc.

Por otra parte creo que puede dejarse en la misma página el *Amb llicència eclesiàstica* sólo. Ni el nombre de V. E. ni el nombre del censor pueden avalar una obra sin valor científico positivo.

Besa humildemente el anillo pastoral de V. E.

Griera Pbro.”

Malgrat tot, el 4 d'abril, el bisbe Miralles “vista la anterior instancia y lo informado sobre la misma”, autoritzà, com he avançat, “que pueda publicarse la obra de que se trata, debiendo hacer constar en la misma el ‘Nihil obstat quoad fidem et mores’ del Censor y Nuestro ‘Imprimatur’”.

I així es féu: s'estampà el llibre a l'obrador de Badia, de Barcelona, i es publicà el juny de 1929 per la Llibreria Catalònia, de la plaça de Catalunya, 17, de Barcelona. I cal reconèixer que aquesta obra, malgrat tenir sols valor divulgatiu, fa de bon llegir i no està exempta d'afirmacions ben assenyades, com quan assevera que “els cognoms de la terra catalana són no-resmenys que el nom ancestral de cada u dels seus habitants, la tradició, la síntesi, de cada família, l'ajuntament de les quals formen el poble català. Tant és així que si hi han pobles o estats separats per governs, per lleis i per fronteres, però que llurs habitants presenten, no obstant, un idèntic llenguatge i un idèntic sistema de *nomenació*, diguem-ho clar! serà evident que hauran

tingut una íntima comunicació, en un moment donat de la història, i és més que possible que procedeixen d'un mateix tronc, i formaren un poble i una família, exemple: Castella i tota l'Amèrica espanyola, per una part, i Catalunya, València, Balears i Rosselló, des dels estanys salinosos de Salces, fins a les palmeres remoroses d'Elx, per altra".¹⁵⁶ I encara continua: "Per la conquesta, en la història, sovint veiem, de fet imposat l'idioma dels vencedors, no per dret, que ningú el té sobre cap home ni cap poble de privar l'ús lliure de sa pròpia llengua, car, aquesta li és inalienable, i és vital a sa personalitat i a la cultura de cada poble. L'obligar a menysprear o postposar la pròpia parla, seria lligar o estrangular sa vida, seria una mutilació del propi esperit, seria per als homes i per als pobles un afrontós estigma envilidor. L'ús de la llengua pròpia per al seu poble és de dret natural".¹⁵⁷

Evocar avui els avatars de la publicació dels *Cognoms catalans* de Mn. Joan Clapés, ens fa present l'actualitat del seu pensament en la defensa enraonada de la nostra llengua i del nostre país, i ens recorda també, una vegada més, l'impecable rigor crític del Dr. Antoni Griera així com la ferma confiança en ell mateix (i en els altres) de Mn. Clapés, que, malgrat tot, no deixà de publicar el seu llibre, i d'escriure, ple d'optimisme!, el següent axioma en el seu prefaci: "Els homes parlen? Així, doncs, cal que tots siguin d'una mateixa raça"¹⁵⁸...

¹⁵⁶ *Els cognoms catalans. Origen i evolució (Més de 7000 exemples)*, Barcelona, 1929, p. 9.

¹⁵⁷ *Ibidem*, p. 9.

¹⁵⁸ *Ibidem*, p. 7.